GİRİŞİMCİLİĞİN EKONOMİK KALKINMA SÜRECİNE KATKISI TEORİK BİR ANALİZ

CONTRIBUTION OF ENTREPRENEURSHIP TO ECONOMIC DEVELOPMENT PROCESS
A THEORETICAL ANALYSIS

Selma BÜYÜKKANTARCI TOLGAY
Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Pazarlama ve Dış Ticaret Programı, sbtolgay@kayseri.edu.tr
(Sorumlu Yazar)

ÖZET

Girişimcilik üretim faktörleri arasında yeni bir iş fikri ile riski göze alarak, diğer üretim faktörlerini bir araya getirerek ve ayrıca yeni istihdam olanakları yaratma imkânı sağlayarak ekonomik büyüme içinde önemli bir role sahiptir. Girişimcilik rekabetçi bir dünyada üretimde, yenilik ya da bir farklılık yaratma sürecidir. Literatürde girişimcilik kavramının benzer birçok tanımı yapılmakla birlikte girişimcinin yenilikçi olmak özelliği ilk kez Schumpeter tarafından güncellik kazanmıştır. Schumpeterian görüşüne göre, girişimcilik süreci bir ülkenin veya bölgenin ekonomik kalkınmasında anahtar faktörlerden birini oluşturmaktadır.

Günümüzün değişen dinamik dünyasında, özellikle teknolojik ilerlemelerle, girişimciliğin ekonomik kalkınmadaki önemi, ülkeler tarafından daha ayrıntılı olarak anlaşılmaya başlanmaktadır. Ekonomik büyüme ve kalkınma içinde bulunduğumuz yüzyılda ülkelerin ana hedeflerinden biridir. Girişimciliğin bu bağlamda toplumdaki yeri çok ilgi duyulan bir duruma ulaşmıştır. Girişimciliğin ekonomik büyüme için olumlu veya olumsuz bir katkısının olup olmadığı ise akademisyenler tarafından son yıllarda araştırılan konular arasına girmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde bir ülkedeki girişimciliğin ölçülmesinin zor olduğu tespit edilmiş ve girişimciliği ölçmek için farklı göstergelerden faydalanıldığı görülmektedir. En çok kullanılan göstergeler arasında patent sayısı, yeni kurulan şirketlerin sayısı ve kendi hesabına çalışan nüfus oranı olduğu görülmektedir. Girişimciliğin ekonomik kalkınmadaki rolü ve büyümedeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda girişimciliğinin önemli bir unsur olduğuna değinilmiştir. Yine yapılan çalışmalarda girişimciliğin istihdam ve refah artışı oluşturarak ekonomik gelişmeyi hızlandırdığı bulunmuştur.

Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi için öncelikle bu kavramların çok iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı ekonomik büyüme, kalkınma ve girişimcilik kavramlarını incelemek ve daha sonra girişimciliğin ülke veya toplumların ekonomik gelişmelerindeki rolünü vurgulamaktır. Bu çalışmada, girişimcilik ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi ortaya koyan ve bu ilişkideki önemli faktörleri ortaya koyan bir literatür tarama yöntemi izlenmiştir**.**

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyüme, Ekonomik kalkınma, İstihdam, Girişimcilik

ABSTRACT

Entrepreneurship plays an important role in economic growth by taking risks with a new business idea among factors of production, combining other factors of production, and also providing the opportunity to create new employment opportunities. Entrepreneurship is the process of innovation

or making a difference in production in a competitive world. Although many similar definitions of the concept of entrepreneurship are made in the literature, the innovative feature of the entrepreneur has been updated for the first time by Schumpeter. In the Schumpeterian view, the entrepreneurship process constitutes one of the key factors in the economic development of a country or region.

In today's changing dynamic world, especially with technological advancements, the importance of entrepreneurship in economic development, has started to be understood in more detail by countries. Economic growth and development are one of the primary targets of countries in the current century. In this context, the position entrepreneurship in society has reached a state of great interest. Whether entrepreneurship has a positive or negative contribution to economic growth has been among the topics studied by academics in recent years. When the studies conducted are examined, it has been found that it is difficult to measure entrepreneurship in a country and different indicators are used to measure entrepreneurship. Among the most used indicators are the number of patents, the number of newly established companies and the proportion of the self-employed population. In studies investigating the role of entrepreneurship in economic development and its effects on growth, it was mentioned that entrepreneurship is an important element. Again, studies have found that entrepreneurship accelerates economic development by creating employment and welfare increases.
In order to understand the relationship between entrepreneurship and economic growth, these concepts must first be understood very well. The aim of this study is to examine the concepts of economic growth, development and entrepreneurship, and then to emphasize the role of entrepreneurship in economic developments of countries or socities. In this study, a literature review method that reveals the relationship between entrepreneurship and economic development, andİmportant factors in this relationship was followed.

Keywords: Economic Growth, Economic Development, Employment, Entrepreneurship

GİRİŞ VE ÇALIŞMANIN AMACI

Gelişmekte olan ülkeler ekonomik kalkınma sürecinde girişimciliğin vazgeçilmez olduğunu ve yeni bir işletme açarak veya eski işini yeni bir teknoloji ile geliştirerek istihdam yaratılacağını ve bunun da gelir ve refah etkisine yol açtığını kabul etmektedir. Bu nedenle ekonomistler ve birçok araştırmacı, girişimciliğin kalkınmanın ana aracı olduğunu vurgulamaktadır (Anokhin, Grichnik, ve Hisrich, 2008). Dolayısıyla bir ekonomide ne kadar çok girişimci varsa o ekonominin hızla büyüdüğü ve kalkındığı iddia edilmektedir (Dejardin, 2000).

Literatürde birçok yazar girişimcilik disiplinine önemli katkıda bulunmuşlardır; kalkınma ekonomisi literatürüne bakıldığında da girişimciliğin tek bir referans içermediği görülmektedir. Yapılan literatür çalışmalarında, bazı kaynaklarda girişimcilik kelimesinin ilk olarak ekonomi literatürüne 1730'lu Yıllarda Fransız ekonomist Richard Cantillon tarafından dahil edildiği, bununla birlikte İngiliz ekonomi literatüründe John Stuart'ın girişimcilik kavramını 19. Yy'ın ilk yarısında kullandığı görülmüştür (Çetindamar, 2002). Başka bir kaynakta girişimci kavramını ilk olarak Fransız iktisatçı J. Baptista Say' in incelediği ve bir ekonomideki kaynakları bir arada doğru şekilde kullanarak, bu kaynakları idare eden ve halkın kullanımına sunan kişi olarak tanımladığı yer almıştır (Aydın, 2017).

Araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalarda, girişimciliğin istihdam, yenilikçilik ve refah etkileri yoluyla ekonomik kalkınma için önemli bir mekanizma olarak kabul edildiği görülmektedir (Naude´, 2010).

Girişimciliğin gelişmiş ülkeler ve araştırmacılar tarafından önemi kavrandıktan sonra, gelişmekte olan ülkeler tarafından girişimciliğin ne olduğu konusunda ciddi çalışmalar başlatılmıştır.

Girişimcilik, aslında ekonomik bir terim olarak adlandırılmaktan çok, toplumu ve toplumsal yaşamı direk olarak etkilemesinden dolayı bir ülkenin gelişmesi ve kalkınması bakımından çok önem arz etmektedir (Şimşek, 2006). Girişimcilik ile birlikte anılan yenilik ise, yeni bir ürün veya hizmet vermek amacıyla yeni işletmelerin açılmasıyla ülkeye istihdam yaratma, faaliyetlerini hâlihazırda devam ettiren işletmelerin de ürün süreçlerinde yeniliklerin arttırılması yoluyla daha kaliteli ürün sunma ve o ürünü üretecek kalifiye eleman ihtiyacı ile ekonomik gelişme ve büyüme için önemli bir unsur olduğu söylenmektedir (Audretsch,2003; Gündüz, 2018).

Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki, girişimciliğin ekonomide yeni bir iş yaratarak istihdam oluşturmasıyla oluşan toplumsal refah artışı ile ekonomik gelişmeyi hızlandırması olarak tanımlanmaktadır (Gerni, Nişancı, Çelik, Yurttançıkmaz, 2013). Çünkü bir ülkede ekonomik büyüme seviyesinin yükselmesi, üretimin kıt kaynaklarını en etkili ve verimli bir şekilde kullanmasıyla gerçekleşmektedir (Carre ve Thurik, 2003; Gerni vd., 2013).

Bu çalışmanın literatüre katkısı, ekonomik kalkınma ile girişimcilik kavramlarını kısaca incelenmesi, yeni firma girişlerinin veya mevcut işi geliştirmenin ülkenin ekonomik kalkınma performansı üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkilerini ve girişimciliğin ekonomik kalkınmadaki rolünü vurgulanması şeklindedir. Metodolojik yaklaşım olarak literatür taraması yapılmıştır. Çalışma üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde girişimcilik ve ölçülebilir tanımlamalarına yer verilmiştir. İkinci bölümde girişimcilik ve ekonomik kalkınma teorik yaklaşımlara yer verilmiştir Üçüncü bölümde bu konuda yapılmış ampirik çalışmalar ele alınmıştır. Genel bir değerlendirme ve politika önerileri ile çalışma sonuçlanmaktadır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Girişimcilik ve Ekonomik Büyüme Kavramı

Girişimci kelimesinin tüm dünyada tek bir tanımı olmamakla birlikte birçok açıklama ile ifade edilebilmektedir. Oxford İngilizce Sözlüğünde girişimci, "risk alarak ve öncelik elde ederek kâr etmeye çalışan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Tanımda, girişimcilerin yüksek derecede öncelik kullandıklarını ve yüksek derecede risk almaya istekli oldukları vurgulanmaktadır. 1800'lü yıllarda, Fransız iktisatçı Jean-Baptist Say, girişimciliğin ekonomik kaynakları düşük üretkenlikten alarak verimliliği arttırma yolu ile değer yaratan kişi olarak tanımlamaktadır. Girişimciler, yeni talep yaratarak ya da mevcut pazarlardan faydalanarak yenilik gerçekleştirip ticari fırsatlardan yararlanabilmektedirler (Burns, 2011).

Farklı kaynaklardaki bir başka tanıma göre girişimci, üretim kaynaklarını bir araya getirerek arz ve talebi yöneterek, kendine pazarda yer edinmeye çalışan kişi, girişimcilik ise, elindeki kaynakları ekonomik anlamda değerlendirme ve bunları en uygun şekilde kullanma faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik ile birlikte yeni bir ürün, farklı bir ürün, eski ürünün değiştirilmesi veya verimlilik kavramları ortaya çıkmaktadır. Bu kavramları elindeki kaynaklar ile birlikte gerçekleştirecek, yani girişim faaliyetini gerçekleştirecek olan kişi de girişimcidir denilmektedir. Bir ekonomide girişimcilikten bahsetmek için bu unsurlar ve bu unsuru kullanacak girişimcinin varlığının olması gerekmektedir (Aracıoğlu, Demirhan, Tatarlar ve Zalluoğlu, 2016).

Ekonomik büyüme kavramı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından özellikle üstünde durulan bir konudur. Fakat gelişmiş ülkeler ekonomik büyümeye, yani reel GSYH' nın yıldan yıla değişimini dikkate alırken, gelişmekte olan ülkeler ekonomik kalkınma kavramını daha çok dikkate almaktadırlar. Ekonomik kalkınma, ekonomik büyüme ile birlikte bir toplumda gelir dengesizliklerinin azaltılması, işsizliğin minimuma indirilmesi, az gelişmiş veya gelişmemiş toplumların modern, siyasal, toplumsal ve kültürel bakımdan sanayileşmiş ülkeler modelini benimsemeleri ve onlara benzeme sürecini kapsamaktadır (Özel, 2012). Ekonomik anlamda büyüme, gayri safi milli hasılanın yıllar arasındaki miktar artış yani büyüme hızı olmasından dolayı büyüme miktarını artırabilmek için ekonomik ve sosyal anlamda bir takım değişikliklerin yapılması gerekmemektedir. Ekonomik kalkınma ise ekonomik ve sosyal yapılarda yapılması düşünülen değişikliklerin zorunlu olduğunu söylemektedir (Karakayalı ve Dilber, 2010; Akçomak, 2014).

Ekonomik büyüme çağımızda hem ekonomik politika yapıcılar hem de araştırmacılar için temel bir konu olma özelliğini devam ettirmekte ve ülkelerin yüksek büyüme hızlarına ulaşarak işsizliğin azaltılmasına odaklanılmaktadır (Wennekers ve Thurik, 1999). Bu nedenle bir ülkenin ekonomik büyümesi, ekonomik kaynakların tam istihdam ile daha verimli kullanılması ve tam istihdamda iken üretim sürecinde kullanılan kaynaklara yenilerinin eklenmesi ile gerçekleşmektedir. Toprak, emek, sermaye ve teknolojiyi içeren üretim faktörlerini bir araya getiren, bunları kullanarak riski göze alan, yenilikleri takip eden ve önüne çıkan yeni iş fırsatlarını değerlendiren kişi olan girişimci de ülke ekonomisinin büyümesine ve kalkınmasına katkı sağlayan bir üretim faktörü olarak tanımlanmaktadır (Karakaya ve Kızıloğlu, 2015).

Girişimcinin yeni pazarlar oluşturmak, yeni ürün veya yeni bir üretim sürecini meydana getirmek için riski göze alan birey olmasından dolayı, girişimcilik ekonominin büyüme sürecinde daha fazla istihdam olanağı yaratmaktadır. Ekonomik büyümenin de tam istihdam altında gerçekleştiği sonucundan yola çıkarak girişimciliğin ekonomik gelişme ve kalkınma açısından önemli bir rolü olduğu söylenebilmektedir (Ünüvar, 2019).

Girişimciliğin ekonomiye yaptığı katkıların, bir ülkenin her bölgesinde aynı etkiyi vermediği yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Özellikle bölgenin demografik, sosyal, ekonomik, kültürel, ticari kolaylık ve teknoloji imkânları gibi özelliklerinin birbirinden farklılık göstermesinden dolayı girişimcilik faaliyetleri etkilenmektedir. Bu etkilenme olumlu veya olumsuz anlamda gerçekleşmektedir. Demografik faktörler göz önüne alınırsa bir ülkenin belli bir bölgesindeki nüfus artış oranı ve nüfusun büyüklüğü

girişimcilere yeni pazar imkânı yaratarak girişimcilik faaliyetlerini arttırabilen örnekler arasında girmektedir (Liu, Qian, and Haynes, 2018). Yine sosyal çeşitlilik ve farklı kültürel gruplar arasında oluşabilecek iletişim maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle girişimcilik faaliyetleri gerçekleşmeyebilmektedir. Bununla birlikte girişimcilikte bazı toplumlarda cinsiyet boyutu da girişimcilik için büyük bir engel oluşturabilmektedir. Özellikle kadınların işlerini kurarken veya büyütürken erkeklere oranla daha fazla engelle karşılaştıkları görülmektedir (Liu, Qian, and Haynes, 2018).

Girişimciliğin ekonomiye kazandırdığı somut katkılardan bir başkası, yenilik oluşumunu hızlandırması yönünde olduğu söylenmektedir. Her zaman yeni fırsatları takip ederek yeni fikir, ürün/hizmetler oluşturmaya gayret eden girişimciler, bir ülkenin ekonomik yapısının dinamik bir yapı halini almasında çok önemli rol oynamaktadır. Girişimcilik ve girişimciliğin bu yenilikçi yönü ile büyüme hızlanmakta, verimlilik ve yeni iş imkânı sayısı artmaktadır (Önce, Marangoz, ve Erboy, 2014).

1.2 Girişimciliğin ölçülmesi

Bir ülkede girişimciliğin etkilerini ölçmek birden farklı yollarla gerçekleştirilmektedir. Yapılan literatür çalışmaları sonucunda girişimcilik ölçülürken kullanılan değişkenlerin farklılık gösterdiği görülmüştür.

Farklı veri kaynaklarının olması ve çoğu zamanda gerçekçi verilere ulaşılamaması sonucunda girişimciliği ölçmenin çok kolay bir iş olmadığı belirtilmektedir. Girişimciliği ölçmenin ilk yolu, serbest meslek sahipleri anketler ve özel görüşmelerden elde edilen verilere göre yapılan çalışmalar ile yapılmaktadır. Bu yöntemde genellikle girişimciliğin bir ölçüsü olarak serbest meslek sahipleri kullanılmaktadır. Serbest meslek, işin resmi verilerine dayanarak kendi kendine rapor edilen ölçülebilir veya muhtemelen resmi olarak kayıtlı olmayan katılımcılardan oluşmaktadır (Feki ve Mnif, 2016).

Girişimciliğin ölçülmesine yönelik diğer yaklaşımlar GEM (Küresel Girişimcilik Monitörü) yaklaşımı ve WBGES yaklaşımı (Dünya Bankası Grubu Girişimcilik Anketi) üzerine odaklanmaktadır.

GEM, politika yapıcılara ekonomik büyüme ve toplum refahını arttırabilmek için, girişimciliği ülkelerde en iyi nasıl teşvik edebileceklerine ve ülkeler arasında karşılaştırılabilecek veriler üretme çabası olarak adlandırılmaktadır. Araştırma temel olarak, tüm dünyada girişimcilik ve girişimcilik ekosistemleri üzerine anketlere ve uzman görüşmelerine dayanmaktadır. GEM araştırmasına güç veren veri toplama metotları, - Yetişkin Nüfus Anketi (APS) ve Ulusal Uzman Anketi (NES)' dir. APS, girişimcilik sürecinin her aşamasında bireyin rolünü araştırmaktadır. Sadece işin özelliklerine değil, bununla birlikte girişimcilerin bir iş kurma isteğine, bir işi başlatmak ve yürütmek için attığı adımlara ve girişimcilikle ilgili tutumlarına da odaklanmaktadır. GEM, girişimcilik dinamiklerinin yeni iş yaratmak için teşvik edilen (veya yeni bir açmaya engel olan) koşullarla ilişkilendirilebileceğini savunmaktadır. NES ise, belirli bir zamanda her ekonomideki EFC' lerin durumunu değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Girişimcilik Çerçeve Koşulları (EFC) olarak bilinen, girişimcilik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna inanılan dokuz faktörü tanımlar. Bu amaçla Likert ölçeğindeki bir dizi ifadeye yanıt vermeleri istenen ve bunları tamamen yanlıştan tamamen doğruya derecelendiren

özenle seçilmiş en az 36 uzmana anket uygulanmaktadır (https://www.gemconsortium.org/wiki/1599).

WBGES (Dünya Bankası Girişimcilik Anketi), dünya çapında bir iş yaratma göstergesi elde ederek dinamik anlamda özel sektörde yer alan firmaların büyümesini teşvik eden faktörleri araştırmaktadır. Bunun için kayıtlı özel sektörün kayıt dışı sektöre göre daha fazla büyümesinin analizini gerçekleştirerek, firmaları kayıtlı sektörde faaliyete geçmeye teşvik etmektedir (https://www.smefinanceforum.org/post/2010-world-bank-entrepreneurship-snapshots-wbges, WBGES_2008_FAQs). Araştırmaları ülkeleri karşılaştırmak ve kayıtlı sektördeki girişimciliği ve resmi olarak kayıtlı yeni limited şirket (LLC) sayısını ölçmek için tasarlanmıştır. Tanımı gereği, WBGES kayıt dışı sektörü kapsamamakta, sadece kayıtlı sektörde kamuya açık kayıtlarda yer alan, resmi kayıtlı olan ve diğer kuruluşlarla ekonomik faaliyet ve ticari ilişkiler yapabilen ekonomik birimleri ele almaktadır (Feki ve Mnif, 2016).

Girişimciliğin ölçülmesi amacıyla Acs, Autio ve Szerb (2014), Ulusal Girişimcilik Ekosistemini (NEE) ve ekonomik büyüme üzerindeki sonuçlarını ölçmek için ampirik bir çerçeve olan Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksini (GEDI) oluşturmuşlardır. Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü (GEDI Enstitüsü), girişimcilik, ekonomik gelişme ve refah arasındaki ilişkide bilginin ön plana çıktığını gösteren bir girişimcilik geliştirme enstitüsü ve araştırma kuruluşudur. GEDI Enstitüsü, Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI) aracılığıyla bir ülkenin girişimcilik ekosistemiyle ilgili girişimcilik ve iş istatistiklerini toplamaktadır. İşletmelerin ekonomik büyümede önemli bir motor görevi üstlendiğine değinilerek, girişimciliğin olmaması durumunda yeniliğin de az olması ve dolayısıyla verimlilik artışının da çok az olacağı vurgulanmaktadır. Farklı bileşenler arasındaki etkileşimleri tanıyan ve özellikle girişimci performansı engelleyen darboğaz faktörlerini belirleyen ulusal girişimcilik sistemlerini karakterize eden yeni bir endeks metodolojisi geliştirmişlerdir. GEDI' nin veri toplama yöntemi, yerel nüfusun girişimci tutumları, yetenekleri ve istekleri hakkındaki verilerin toplanması, ardından bunları mevcut sosyal ve ekonomik altyapıya göre ağırlıklandırılması şeklindedir (https://thegedi.org/).

Ülkelerdeki girişimcilik düzeyi yukarıdaki anlatılanlardan farklı olarak da iki çeşit gösterge ile ölçülebilmektedir. Bunlardan ilki statik göstergeler olarak adlandırılmaktadır. Serbest çalışma (self-employment) ya da iş sahipliği (business ownership) oranları önemli statik göstergelerdendir. İkincisi ise dinamik göstergelerdir. Ülkedeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) sayısı, yeni kurulacak girişimcilik faaliyetleri (nascent entrepreneurship) ve yeni bir iş yeri kuranlar arasındaki faaliyetler (start-up activity) ve son olarak ekonomide oluşan firma giriş ve çıkışların oranları toplamı dinamik bir göstergeler olarak tanımlanmaktadır (Gerni vd., 2013).

2. GİRİŞİMCİLİK, EKONOMİK BÜYÜME VE KALKINMA İLİŞKİSİ

Serbest piyasada girişimcilik faaliyetleri, ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma süreci için önemli bir rol üstlenmektedir. Çünkü girişimciler eski işlere yenilik getirerek ürünü iyileştiren veya yeni ürün/hizmet oluşturan böylelikle rekabeti geliştirerek, verimliliğin artmasına katkı sağlayan en önemli üretim faktörüdür. Girişimci, üretim faktörlerini en verimli alanlara yöneltip bunları bir araya getirerek ve bunları birleştirip

ekonomik faktörlere dönüşmesini sağlamaktadır. İşte bu amaçla girişimciler ekonomik anlamda çok önemli bir görevi üstlenmekte ve girişimciliği de toplumsal ve ekonomik kalkınma ve büyüme için önemli hale getirmektedir (Önce, Marangoz, Erboy, 2014). Girişimciliğin ekonomik kalkınmaya katkısı ulusal rekabet gücünü arttırması ile gerçekleşmektedir. Girişimcilik ulusal rekabet gücünü risk alma, sektör bazında yoğunlaşma, istihdam yaratma, katma değeri yüksek ürünler üretme, uluslararası ticarileşme, ihracat, yatırım, inovasyon, patent, teknolojik değişimler sayesinde de üretim ve verimliliği arttırmaktadır (Kumral, 2008). Bu nedenle girişimcilik faaliyetleri ile ekonomik kalkınma arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür (Perktaş, 2014).

Ekonomik büyüme, hem ülkelerin ekonomik politikalarında hem de ekonomik araştırmada akademisyenlerin en çok tartıştıkları konulardan biri olmaktadır (Wennekers ve Thurik, 1999). Yüksek işsizlik oranları, gelişmekte olan birçok ülkede ve hatta bazı gelişmiş ekonomilerde ekonomik büyüme için bir engel teşkil etmekte ve büyüme için oldukça önemli bir konu haline gelmektedir. Girişimcilik, gelişmekte olan ülkelerde görülen yüksek işsizlik oranlarına çözüm olarak sunulmaktadır. Yine girişimciliğin ekonomik büyümedeki rolü, refah, istihdam ve yenilik açısından ülkeler için temel ekonomik kalkınma mekanizmalarından biri olarak literatürde güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır (Peprah ve Adekoya, 2020).

Girişimciliğin ekonomik büyüme ile ilişkisi literatürde iki teori ile tanımlanmaktadır Bunlardan birincisi Schumpeterian teorisi ikincisi de endojen teoridir.

İktisat tarihinde, girişimcilik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin varlığından ilk bahseden J.Schumpeter'dir (Kılınç, Göktaş ve Işık, 2011). Bu nedenle Ekonomik büyümeyi teşvik etmek için önemli bir araç olarak girişimciliğe dikkat çeken ilk teori Schumpeterian teorisi (Schumpeter, 1911) olarak adlandırılırmaktadır. Schumpeter, Ekonomik Kalkınma Teorisi isimli kitabında girişimcinin ekonomik büyüme ve kalkınmadaki kritik rolüne dikkat çekmektedir. Girişimcinin ekonomik büyümdeki en önemli rolü olarak mevcut teknolojileri ve ürünleri kullanmak yerine yeni buluşlar ile rakip firmalara meydan okuyabilme yeteneği olduğunu söylemektedir (Peprah ve Adekoya, 2020).

Schumpeter'e göre (2017) ekonomik kalkınmanın temel taşı, girişimcilerin yeni fikirlerini hayata geçirerek, yeni bir üretim süreci veya yeni bir ürün yaratma gibi birleşimleri gerçekleştirme yeteneğidir. Schumpeter, girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini, girişimcilerin yenilikleri uygulama becerisi ile ilişkilendirmektedir. Piyasaya yeni ürün sürülmesi, yeni üretim tekniklerinin kullanılması, yeni pazarların bulunması, üretim gerçekleştirilirken ürünlerin yeni hammadde veya yarı mamul maddeler ile üretilmesi yenilikçilik olarak adlandırılmaktadır. Schumpeter (2017) çalışmasında, girişimcinin yenilikleri uygularken bir takım zorluklarla karşılaşacağını iddia etmektedir. Bu zorluklardan ilki, girişimcinin alacağı kararlar gerekli bilgi ve bilgi alışverişi akışından bağımsız gerçekleştiği için belirsizdir. İkincisi, nesnel belirsizlik, bireylerin bilinmeyene doğru grev yapma konusundaki öznel isteksizlikleri ile daha da artmaktadır. Üçüncüsü, girişimcilerin uygulamayı düşündükleri yenilikler yasal yasal siyasi engeller, sosyal gelenekler, adetler gibi konular ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu zorlukların üstesinden gelen kişi girişimci olarak adlandırılmaktadır. Schumpeter (2017), eski

düşünce ve eylem kalıplarını yok ederek yeni şeyler yaratma arzusuna sahip olan girişimcinin somut değişim faktörleri ile değil, bunların işleyiş yöntemiyle, değişim mekanizmasıyla ilgili olduğunu ve ekonomik kalkınmayı tetikleyecek bu değişim mekanizmasında, girişimcinin mekanizmanın taşıyıcı rol üstlendiğini belirtmektedir. Schumpeter'in teorisi ile birlikte girişimciliği ölçmek ve ekonomik büyümeye katkısını ortaya koymak amaçlı yapılan ampirik çalışmalarda yenilik üzerinde durulmuştur (Özkul ve Örün, 2016). Girişimcilik faaliyeti yeni işletme açılma sayısı ve inovasyon derecesini hesaba katan ülke sakinleri ve yerleşik olmayanlar tarafından sunulan patent sayısı, ar-ge faaliyetleri, istihdam, fiziksel kişi başına yatırım oranı, nüfus, tüketici fiyatları, fiziki sermaye, beşeri sermaye toplam girişimcilik faaliyeti değişkenleri olarak ele alınmaktadır.

Girişimciliğin ekonomik büyüme ile ilişkisini literatürde tanımlayan ikinci teori endojen teori olarak adlandırılmaktadır. Aghion ve Howitt (1992) endojen büyüme teorisini, bilgisini kâr elde etme amacı için kullanarak firmadaki görev yapan girişimci ile ilişkilendirmektedir. Yazarlar, girişimcilik ile ekonomik büyüme ve kalkınma arasındaki ilişkiyi ise Schumpeterian teoriyi örnek alarak göstermişlerdir. Endojen teori yani içsel girişimcilik teorisi, girişimciliği ekonomide içsel bir değişken olarak tanımlamaktadır. Bu teoriye göre bilgi içsel olarak modellenmekte ve firmaların bilgiye yapacakları yatırımlar ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Böylelikle bilginin geliştirilmesinin teşvik edilmesi ile girişimci ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmektedir (Peprah ve Adekoya, 2020).

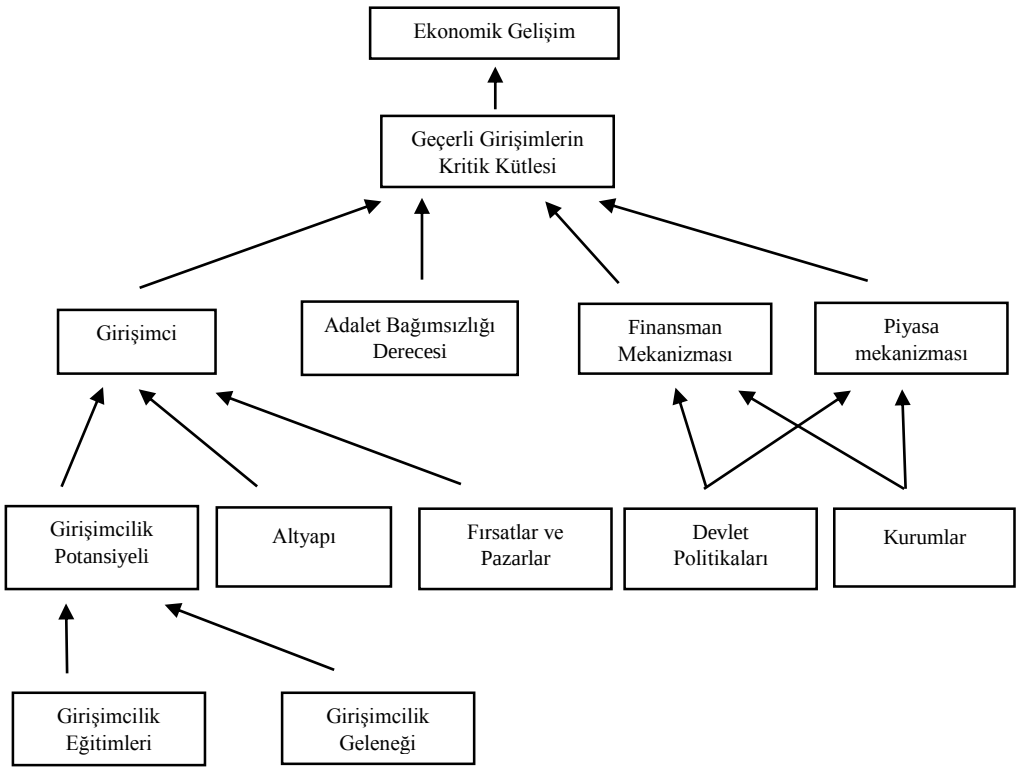
Girişimcilerin yenilikleri kolaylıkla uygulayabilmelerindeki tek amaç, yüksek rekabet gücü elde ederek kâr sağlamaktır. Girişimcilerin bu davranışları ekonomik kalkınmayı olumlu yönlü olarak tetiklemektedir. Bu da çarpan etkisine yol açarak bireylerin yeni iş kurma isteğini yükseltmekte ve yeni girişimcilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Gündüz, 2018).

Girişimcilik ve ekonomik büyümenin piyasada tam istihdam yaratması ile ilgili fikirler 2. Dünya Savaşı'ndan sonra önemli değişiklikler göstermektedir. Savaş döneminde ekonomik büyüme fiziki sermaye ve büyük ölçekli firmalar tarafından belirlenirken, girişimcilik ve küçük ölçekli firmalar çok önemsenmemiştir. 1990'lı yıllarda bilgi, fikri mülkiyet ve beşeri sermayenin ekonomik büyüme için önemli birer unsur olduğu anlaşılarak küçük ölçekli firmaların girişimciliğe yönelmesine neden olmuştur. Çünkü bilginin yayılması ve ticarileştirilmesi konusunda girişimcilik bir aracı rolü üstlenmektedir (Audretsch, 2003). Bununla birlikte Carree ve Thurik (2005) girişimciliğin bireysel faaliyetlerle ilgili olup, ekonomik büyüme öncelikle işletmeler, bölgeler ve ülkeler (makro düzey) ile ilgili bir kavram olduğunu ileri sürmüştür.

Toma, Grigore ve Marinescu (2014), girişimcilik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi belirtmek için teorik bir model geliştirmiştir. Şekil 1'de gösterilen teorik modele göre girişimci olabilecek kritik bir kitlenin oluşması ile uygulanabilir girişimler ekonomik kalkınmaya yol açmaktadır. Bir yandan, girişimcilik potansiyeli girişimci gelenek ve girişimcilik eğitimleri ile ortaya çıkarılmaktadır. Önlerine çıkan fırsatları ve yeni pazarları değerlendiren, bir girişimin gerçekleşmesi için altyapıya sahip olan girişimciler, isteklerini eyleme dönüştürerek bir girişim meydana getirmektedirler. Diğer yandan,

girişimcilerin bu isteklerine yönelik girişimciliğe destek veren kamu veya özel kuruluşlar, hükümet politikaları ve yeni işletme kurulmasındaki yasal çerçeveler girişimleri teşvik etmekte ya da engellemektedir. Bu teşvikler veya engellemeler finansman desteği ya da piyasa mekanizmasının işleyiş şartları şeklinde girişimcinin karşısına çıkabilmektedir. Bütün bu şartları yerine getiren bireyler geçerli girişimlerin kritik kütlesi olarak adlandırılmakta ve girişimin gerçekleşmesi ile ekonomik büyüme sağlanmaktadır.

Şekil 1: Ekonomik kalkınma ve girişimciliği birbirine bağlayan teorik bir model

Kaynak: Toma, Grigore ve Marinescu, (2014), s. 442

Sonuç olarak artan girişimcilik faaliyetlerinin sonucunda yeni firmaların doğması piyasadaki rekabeti yükselterek kaynakların daha etkin kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bunun sonucunda da ekonomik büyüme ve verimlilik açısından ülkelere önemli katkılar yapmaktadır.

3. LİTERATÜR ÖZETİ

Ekonomik büyüme ve kalkınma gerçekleştirilmesi fiziki sermaye ile birlikte girişimcilik kültürünün oluşması 1990'lı yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle akademisyenlerin de girişimciliğin ekonomik performans üzerindeki etkileri dikkatlerini çekmiştir. İlgili literatür incelendiği zaman, konuya ilişkin hem ulusal hem de bölgesel bazda ampirik çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Stel, Carree ve Thurik (2005) toplam girişimci faaliyetin TEA Total GEM (Global Entrepreneurship Monitor) yetişkin nüfus anketine katılmış 36 ülke için GSYİH büyümesini etkileyip etkilemediğini 2004-2007 dönemleri araştırmışlardır. Statik ve

dinamik panel veri analizi yöntemi ile yaptıkları ampirik çalışmalarının sonucunda yeni başlayan girişimciler ve genç işletmelerin sahipleri / yöneticileri tarafından gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyümeyi etkilediğini, ancak bu etkinin kişi başına gelir düzeyine bağlı olduğunu bulmuşlardır.

Camp (2005) çalışmasında 1990 2000 dönemi için girişimcilik aktiviteleri ve ABD işgücü piyasalarındaki ekonomik büyümeyi analiz etmiştir. Yüksek girişimcilik endeks değerine sahip bölgelerde istihdam, ücret ve verimlilik düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wong, Ho, Autio (2005) yaptıkları çalışmada GEM 2002 Yetişkin Nüfus Anketine katılmış 37 ülke için 1981-2002 dönemlerinde yatay kesit veri analizi ile büyümenin ayrı belirleyicileri olarak firma oluşumunu ve teknolojik yeniliği keşfetmek için artırılmış bir Cobb-Douglas üretimi kullanmaktadır. Girişimciliğin ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Audretsch, Acs, Braunerhjelm ve Carlsson (2006) çalışmalarında girişimciliği 1981-1998 dönemi için panel veri analizi kullanarak analiz etmişlerdir. 18 ülkeden oluşan GEM girişimcilik verileri paneli kullanarak, Ar-Ge ve insan sermayesi ölçümlerine ek olarak, girişimci faaliyetin ekonomik büyümeyi desteklediğine dair ampirik kanıtlar sunulmuştur.

Salgado-Banda (2007) çalışmasında, 22 OECD ülkesini ele alarak 1980-1995 dönemi arasında dinamik panel veri yöntemi kullanarak üretken girişimciliğe ilaveten patent verilerine dayalı yeni bir değişken kullanarak girişimciliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda üretken girişimciliğin önerilen ölçüsü - farklı ulusların yenilikçilik derecesi - ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki bulunurken, serbest istihdama dayalı alternatif tedbirin ekonomik büyüme arasında negatif korelasyon bulunmuştur.

Carree ve Thurik (2008), 21 OECD ülkesi için girişimciliğin istihdam artışı, ekonomik büyüme ve işgücü verimlilik artışı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Girişimcilik göstergesi olarak işletme sahibi sayısını kullanmışlar ve girişimciliğin net etkisinin istihdam artışı ve ekonomik büyüme için pozitif olduğunu ancak işletme sahipleri sayısındaki artışın işgücü verimliliği üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Valliere ve Peterson (2009) çalışmalarında, GEM verileri ile 2004 ve 2005 yılı için girişimciliğin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeye olan etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, ülke başına yıllık GSYİH büyüme oranı olarak seçilmiştir. Ulusal girişimci faaliyet düzeyi bağımsız bir değişkendir. Ulusal düzeyde ekonomik faydaları araştırmak için yapılan çalışmanın sonucunda, girişimciliğin ülkelerin ekonomik performansının açıklanmasında kritik bir rol oynadığı ancak bu rolün iki ülke grubunda ve farklı girişimcilik göstergelerine bağlı olarak farklı şekilde gündeme geldiği belirtilmişlerdir.

Eren, E. Tutar, F. Tutar ve Erkan (2012) yerel ekonomilerin gelişmesinde girişimciliğin rolünü ortaya koymayı amacı ile Gaziantep'in sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini ortaya koyan girişimciliğin durumunu SWOT analizi ile gerçekleştirmişlerdir. Bu bölgedeki stratejik büyüme planlarına sahip girişimcilerin tamamının yerel ekonomiyi olumlu yönde etkilediği gözlenmiştir.

Gerni, Nişancı, Çelik ve Yurttançıkmaz (2013) çalışmalarında, Orta Asya, Merkezi-Doğu Avrupa ve Kafkasya geçiş ekonomileri ile Türkiye için 2008-2011 yılları arası ekonomik büyüme, girişimcilik ve istihdam değişkenleri arasındaki ilişkiyi birim kök analizleri ve nedensellik testi aracılığıyla incelemişlerdir. Analiz sonucunda bağımsız değişkenler olarak alınan istihdam düzeyi ve girişimcilik faaliyetleri anlamlı bulunmuş ve bu değişkenlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri olumlu olarak incelenmiştir. Girişimciliğin, işgücü ve sermaye gibi kalkınmadaki ülkelerin büyüme performansı üzerinde önemli bir faktör olarak yer aldığını göstermişlerdir.

Box, Lin ve Gratzer (2014) çalışmalarında İsveç ekonomisi için girişimciliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini belirlemek için, 1850-2000 verileriyle VAR analizi yapmışlardır. Bu çalışmada da girişimcilik göstergesi olarak serbest meslek sahipleri kullanılmış ve İsveç'te incelenen dönemde serbest meslek sahipleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemde pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Karakaya ve Kızıloğlu (2015) çalışmalarında ekonomik büyüme ve girişimcilik arasındaki ilişki ele alarak Türkiye'de ekonomik büyümenin sorunları ve çözüm önerileri sunmuşlardır. Çalışma sonuçları; Karadeniz ve Batı Marmara Bölgeleri girişimcilik endeksimizin en düşük olduğu bölgelerdir. Türkiye genelinde işveren olarak çalışanlar içinde kadınların oranı %8, erkeklerin oranı ise %92 olarak saptanmıştır. Türkiye'de 2014 yılı verilerine göre; GSYİH % 105 artarak 800 milyar ABD dolarına, kişi başı GSYİH, 10.404 ABD dolarına yükselmiştir. Yıllık ortalama reel GSYİH artışı % 4,2'dir. Sonuç olarak, girişim ve ekonomik büyüme konusunda izlenecek politikaların, hem bölgesel olarak hem de ulusal düzeyde sürdürülebilir olacak şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Audretsch, Belitski ve Desai (2015), 1994 ile 2009 yılları arasında 127 Avrupa şehrinden oluşan bir panel kullanarak yeni şirket girişimleri ile ekonomik kalkınma arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Bağımlı değişken olarak AB şehirleri için üç yıllık ekonomik performans Satın alma gücü paritesindeki kişi başına düşen GSYİH kullanılmıştır. Temel açıklayıcı değişken, bir dizi şirket başlangıcı olarak ölçülen girişimcilik faaliyeti olarak belirlenmiştir. Kontrol değişkenleri olarak bir şehirdeki işsizlik oranını, insan sermayesi, GCI olarak bilinen Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi, şehrin endüstriyel çeşitliliği kullanılmıştır. Sonuç olarak yeni şirket girişimlerinin anlık ekonomik kalkınma etkisinin hem küçük / orta ölçekli şehirler hem de büyük şehirler için olumlu olduğunu bulmuşlardır.

Feki ve Mnif (2016) gelişmekte olan 35 ülke için dengeli ve statik panel veri analizi ile 2004-2011 dönemlerini incelemişlerdir. Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ölçmek için kullandıkları değişkenler: Bağımsız değişken olarak Girişimcilik faaliyeti yeni iş yoğunluğu ve İnovasyon derecesini hesaba sakinler ve yerleşik

olmayanlar tarafından sunulan patent sayısı olarak iki farklı girişimcilik ölçüsü kullanmışlardır. Bağımlı değişken kişi başına düşen gerçek GSYİH'dir. Uygulama sonucunda girişimcilik ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Karagöz (2016), Türkiye ekonomisinin 1968-2012 dönemini kapsayan verileriyle yaptığı VAR analizi ve etki tepki fonksiyonları ile bir analiz gerçekleştirmiştir. Girişimcilik değişkeni olarak yeni kurulan şirket sayılarını kullanmıştır. Ekonometrik uygulama sonucunda girişimciliğin Türkiye'de ekonomik büyümeye pozitif ama sınırlı bir katkı verdiği ifade edilmektedir.

Özkul ve Örün (2016), 9 OECD ülkesi için yaptıkları çalışmada 2002-2013 dönemi için GEM verilerinden yararlanılarak dengeli panel veri analizi gerçekleştirmişlerdir. Yeni firma yaratma olarak değerlendirilen girişimciliğin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Ağır ve Kara (2017), ekonomik büyümenin açıklanmasında girişimciliğin önemli bir rol üstlendiğini ileri sürdükleri çalışmada, VAR analizine dayalı Johansen Eşbütünleşme testi ile 2001-2015 Türkiye ekonomisini incelemişlerdir. Uygulama sonucuna göre girişimciliğin ekonomik büyümeyi pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermişlerdir.

Aydın (2017) çalışmasında, 15 AB ülkesi için girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerindeki etkileri 2001-2015 dönemi verileri kullanılarak yatay kesit bağımlılığını göz önüne alan yeni nesil panel veri analizi ile incelenmiştir. Ekonometrik analiz sonucunda ekonomik kalkınma ve girişimcilik arasındaki ilişki pozitif yönlü ve istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur.

Akın, Reyhanoğlu, Arslan ve Güzel (2017), Türkiye'de ekonomik istikrar ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile bağımlı değişken olan girişimcilik ve bağımsız değişken olan parasal istikrar ve mali istikrar arasındaki ilişki Türkiye için Eşbütünleşme ve Granger nedensellik testi ile analiz edilmiştir. Uygulama sonuçlarına göre, parasal istikrar, mali istikrar ve girişimcilik arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisi bulunmuştur. Kısa dönemli ilişkinin belirlenmesi için Granger nedensellik testi sonucuna göre ise kısa dönemde fiyat istikrarı ile girişimcilik arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Arthmar ve Salles (2017) yaptıkları çalışmada, Brezilya'da son on yılda girişimcilik ve ekonomik kalkınmanın ilişkisini incelemişlerdir. Brezilya nüfusunun hızla büyümesi karşısında yeni istihdam ihtiyacı için hizmetler sektörünün öneminden bahsetmişlerdir. Ayrıca ülkenin ekonomik verimliliğinin yavaşlamasındaki faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak Brezilya ekonomisinin sabit performansının üstesinden gelmek için faiz oranlarında kalıcı bir düşüşe gidilerek kredi koşullarını iyileştirilmesi ve ülkede yeni iş kurmak için yapılması gereken yasal ve kurumsal ortamda geniş kapsamlı değişikliklerin yapılması önerilmektedir.

Liu, Qian, ve Haynes (2018), Çalışmalarında küçük şehirler arasındaki coğrafi girişimcilik modellerinin büyük şehirlerden farklı olması düşünüldüğünden dolayı,

ABD'de nüfusu en az 10.000 ancak 50.000'den az nüfusa sahip küçük şehirler ile, 50.000 veya daha fazla nüfusa sahip büyükşehir sınıflandırmasına giren kentsel alanları karşılaştırmışlardır. Çalışmada 48 eyalet ve Kolombiya Bölgesi'ndeki 532 mikropolitan alanı (küçükşehir) ve 377 metropolitan (büyükşehir) alanı ele alınmıştır. En küçük kareler regresyon yöntemini kullanarak bağımlı değişken, tüm endüstrilerde 2010-2015 yıllık ortalama yeni tek birimli işyeri sayısı ile ölçülen ve yüksek teknoloji endüstrilerinde ayrı ayrı ölçülen, mikropoliten istihdamla (10.000) standardize edilen mikropolitan alanlarda girişimcilik kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler olarak; demografik göstergeler, ekonomik faktörler, bilgi faktörleri, olanaklar ve yaşam kalitesi, büyükşehire yakınlık, SBIR (küçük işletme inovasyon araştırması) değişkeni ve ABD Bölgeleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, küçük şehirlerdeki yüksek teknolojili girişimleri destekleme konusunda, küçük şehirlerin daha büyük metropol alanlarıyla aynı stratejileri benimsemediği ortaya çıkarılmıştır. Geri kalmış bölgelerde ekonomik kalkınma politikasının, mevcut endüstrileri geliştirmeye veya yerli girişimcileri desteklemeye odaklanması yönünde değiştirilmesini önermişlerdir.

Pehlivanoğlu ve Narman (2019), girişimciliğin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisini 1988-2017 yılları için incelenmiştir. Öncelikle Johansen eş bütünleşme testi gerçekleştirilmiş, test sonucunda değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olmadığı tespit edilerek Var modeline dayalı Granger nedensellik testi yapılmıştır. Çalışma sonucunda, girişimcilik göstergesi olarak yeni kurulan şirket sayısının gösterilmesi nedeniyle Türkiye'de girişimcilik ve ekonomik büyüme arasında bir nedensellik ilişkisinin bulunamamıştır.

Akın ve Aytun (2019), girişimcilik ile ekonomik kalkınma arasındaki etkileşim mekanizmalarını göstererek ve bunu ilgili literatür ile ortaya koymuşlardır. Ayrıca ekonomik kalkınma ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi ampirik olarak araştırmak için 15 ülke seçilmiş ve 2002-2017 yılları arasında verilerle panel veri analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda girişimcilik faaliyetlerinden ekonomik kalkınmaya doğru nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Peprah, A. A., Adekoya, A. F. (2020) girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, girişimcilik ve ekonomik kalkınma literatüründe incelemiştir. Girişimciliğin Afrika'daki ekonomik büyümeyi nasıl etkilediği incelenmiştir. 2006-2016 yılları arası Dünya Kalkınma Göstergesi' nden aldıkları 10 Afrika ülkesi (Botsvana, Fas, Mauritius, Namibya, Nijerya, Ruanda, Senegal, Sierra Leon, Güney Afrika ve Zambiya) verilerini kullandıkları çalışmada, girişimciliğin ve ekonomik büyümenin etkilerini test etmişlerdir. Hipotezlerini test etmek için OLS en küçük kareler yöntemini kullanmışlardır. Değişkenler; ekonomik büyüme ve girişimcilik ve kontrol değişkenleri olarak da işgücü katılımı, finansal kurumlar ve kentleşme oranını kullanmışlardır. Analiz sonuçlarına göre girişimciliğin ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve ekonomik büyümeyi önemli ölçüde teşvik ettiğini göstermişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomik büyüme ve kalkınma, tüm ülkeler için en büyük hedeftir. Bu hedefe ulaşmadaki temel ilke ise ülkenin mevcut kaynak ve imkânlarını en rasyonel ve en verimli şekilde kullanmaktır.

Yapılan çalışmaların hepsinde gelişmekte olan ülkelerdeki insanlara serbest meslek aracılığıyla hükümetin uygulayacağı politikalar ile girişimcilik imkânının sunulması refahın artma yönünde eğilim göstereceği bulgusuna ulaşılmıştır. Girişimciliğin;

(i) yapısal değişimi ve ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini, böylece daha verimli ücret istihdamı, uzmanlaşma ve işgücü hareketliliği için daha fazla fırsat açtığını;

(ii) insanların hem mutlak hem de göreli yoksulluk ve kayıt dışı iş yapma imkânlarından kaçınılmasına teşvikler ile olanak tanıdığı belirtilmiştir (Naude´, 2010).

Girişimcilik üzerine yapılan faaliyetlerin doğrudan ulusal ekonomiye katkı yapacağı yapılan bir çok ampirik analiz ile kanıtlanmıştır. Kalkınmış veya kalkınmakta olan ülkelerin hükümetleri girişimciliği teşvik eden politikalar yürüterek girişimciliği kalkınmanın en önemli etmenlerinden biri olarak değerlendirmektedir. Bu amaçla girişimciliğin özendirilmesi ve girişimcilik kültürünün yaygınlaşması için yapılan faaliyetlerin ülke ekonomisine geri dönüşü beklenen çalışmalar için politika yapıcıların üzerine büyük görevler düşmektedir. Gerek üniversitelerde girişimcilik derslerinin arttırılması ile gerekse yeni iş kuracaklara girişimcilik eğitimleri vererek bu bağlamda potansiyel girişimci adayları desteklenmelidir.

Girişimcilerin başarılı olmak için bir takım kaynaklara ve ilgili pazarlara erişmeleri gerekmektedir ve bu noktada ulusal politikalar hayati bir rol oynamaktadır (Kressel ve Lento, 2012). Ülkeler, girişimciliği desteklemek ve yaygınlaştırmak amacı ile potansiyel girişimcilere kurslar, seminerler veya üniversiteler aracılığı ile eğitimler vererek toplumu bu konuda teşvik etmelidirler. Ayrıca uyguladıkları yasal, politik ve idari alanlardaki bir takım teşvik araçları ile de girişimciliğin önündeki zorlukları gidererek potansiyel girişimcilere destek olacak bir takım unsurları yerine getirerek yeni girişimlerin çoğalması ve yeni istihdam olanakları açılmasını sağlamalıdırlar. Özellikle yeni iş kurmak isteyen veya inovasyon ile yeni iş fikirlerini işyerinde uygulamak isteyen girişimcilerin önündeki en büyük engel olan finansman sıkıntısını giderebilmek amacı ile daha az bürokrasi ile kredi veya hibe imkânlarını arttırmalıdırlar. Ayrıca yeni girişimcilerin sayısını arttırmak amacı ile pazara giriş engellerinin kaldırılması veya yeni işletme kurmanın önündeki uzun zaman alan bürokratik sürecinin azaltılması konusunda bir takım danışmanlık hizmetleri de verilmeli bu konuda ülkelerde üstlerine düşeni yapmalıdırlar.

Bu teorik modeli geliştirmek ve desteklemek için gelecekte daha kapsamlı araştırmalar yapılacaktır.

KAYNAKÇA

1- Acs, Z. J., Autio, E., & Szerb, L. (2014). National systems of entrepreneurship: measurement issues and policy implications. *Research Policy*, 43(3), 476–494.

2- Aghion, P., & Howitt, P. (1992). A model of growth through creative destruction. *Econometrica*, 60, 323–351.

3- Ağır, H., ve Kara, M. A. (2017). Girişimcilik ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-227.

4- Akın, C. S., ve Aytun, C. (2019). Ekonomik büyüme liberalizasyon ilişkisi: Panel nedensellik Analizi. İkinci Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (içinde 409-416 ss). Hatay.

5- Akın, Ö., Reyhanoğlu, M., Arslan, Ü., ve Güzel, A. E. (2017). Girişimcilik ile ekonomik istikrar arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Türkiye örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40), 295-308.
6- Akçomak, İ. S., (2014). Teknoloji, inovasyon ve ekonomik büyüme. Der. Ahmet Faruk Aysan ve Devrim Uludağ. *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 473-495). Ankara: İmge Kitabevi.
7- Anokhin, S., Grichnik, D., ve Hisrich, R. D. (2008). The journey from novice to serial entrepreneurship in China and Germany: Are the drivers the same? Managing Global Transitions, 6(2), 117–142.
8- Aracıoğlu, B., Demirhan, D., Tatarlar, C. D., ve Zalluhoğlu, A. E. (2016). *Tüm Boyutlarıyla Girişimcilik*. Dedeoğlu, AÖ. İstanbul: Hümanist Kitap Yayıncılık.
9- Arthmar, R., & Teatini Salles, A. O. (2017). Entrepreneurship and Economic Development in Brazil: Recent Trends. Problemy Zarządzania, (3/2017 (70), t. 2), 115-127.
10- Audretsch,D.B., (2003). Enterpreneurship:A Survey of the Literature. Enterprise Directorate- General European Commission. *Enterprise Papers*, No:14
11- Audretsch, D. B., Acs, Z.J., Braunerhjelm, P., ve Carlsson, B. (2006). Growth and entrepreneurship: an empirical assessment. *CEPR Discussion Paper*. No. 5409
12- Audretsch, D. B., Belitski, M. and Desai, S. (2015) Entrepreneurship and economic development in cities. Annals of Regional Sciences, 55 (1). pp. 33-60.
13- Aydın, H. İ. (2017). Girişimciliğin ekonomik büyüme ve kalkınmadaki rolü: Seçilmiş AB ülkeleri üzerine panel veri analizi (2001-2015). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 373-392.
14- Box, M., Lin, X. ve Gratzer, K. (2014). Linking Entrepreneurship and Economic Growth in Sweden, 1850-2000. PESO Working Papers, School of Social Sciences, Södertörn Universty
15- Burns, P. (2011). *Entrepreneurship and small business.* (ss. 516). New York: Palgrave Macmillan Limited.
16- Camp, S. Michael. (2005). The innovation entrepreneurship NEXUS: A national assessment of entrepreneurship and regional economic growth and development. Small Business Research Summary, Small Business Administration, Office of Advocacy No. 256, April.
17- Carree, M. A. and Thurik, A. R. (2003). The impact of entrepreneurship tics. Handbook of Entrepreneurship. International Handbook Series on Entrepreneurship 5, DOI 10.1007/978-1-4419-1191-9_20, 2003.
18- Carree, M.A. and Thurik, A.R. (2005). The impact of entrepreneurship on economic growth. in ACS, J. and Audretsch, D. B. (eds) *Handbook of Entrepreneurship Resarch*. USA: Kluwer Academic Publishers.
19- Carree, M.A. and Thurik, A.R. (2008). The lag structure of the impact of business ownership on Economic Performance in OECD Countries. *Small Business Economics*, 30, 101-110.
20- Çetindamar, D. (2002). Türkiye'de girişimcilik. 33. İstanbul: Tüsiad yayınları.
21- Dejardin, M. (2000). Entrepreneurship and economic growth: An obvious conjunction?. Namur: University of Namur.
22- Eren, M. M. V., Tutar, E., Tutar, F., ve Erkan, M. Ç. (2012). Yerel ekonomik kalkınmada girişimciliğin rolü: Gaziantep örneği. In International Conference on Eurasian Economies, içinde (ss. 369-373).

23- Feki, C. and Mnif, S. (2016). Entrepreneurship, technological innovation, and economic growth: empirical analysis of panel data. *Journal of the Knowledge Economy,* 7(4), 984-999.
24- Gerni, M., Nişancı, M., Çelik, A.A. ve Yurttançıkmaz Ç.Z (2013). Geçiş ekonomilerinde girişimciliğin ekonomik büyüme üzerine etkileri. *SESSION 6C: Bölgesel Konular. Internatıonal Conference On Eurasıan Economıes.*
25- Gündüz, A. Y. (2018). Kalkınmada girişimciliğin önemi ve kadın girişimciliği. 2. International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies. ISAS Conference içinde (ss. 544-553). Samsun: Türkiye.
26- Karagöz, K. (2016). Girişimcilik-Ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye için ekonometrik bir analiz. *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi,* 11(2), 264-292.
27- Karakaya, E. ve Kızıloğlu, S. (2015). Türkiye'de girişimcilik ve ekonomik büyüme. 3. Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı.
28- Karakayalı, H., ve Dilber, İ. (2010). *Kuramlarda Büyüme ve Kalkınma*. Manisa: Emek Matbaacılık ve Yayıncılık.
29- Kılınç, E. C., Göktaş, D., ve Işık, N. (2011). İktisadi büyümede girişimciliğin rolü. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* 6(1), 186-210.
30- Kressel, H. and Lento, T. V. (2012). *Entrepreneurship in the global economy: Engine for Economic Growth.* (ss. 266). Cambridge: Cambridge University Press.
31- Kumral, N. (2008). Bölgesel rekabet gücünü artirmaya yönelik politikalar. *Department of Economics Ege University, Working Paper*, 08(02), 5.
32- Liu, S., Qian, H., & Haynes, K. E. (2018). Entrepreneurship in small cities: evidence from US micropolitan areas. Economic Development Quarterly, 0891242420941927.
33- Naudé, W. (2010). Entrepreneurship, developing countries, and development economics: new approaches and insights. *Small business economics,* 34(1), 1.
34- Önce, A. G., Marangoz, M. ve Erboy, N. (2014). Ekonomik büyüme ve kalkınmada girişimciliğin rolü ve önemi. International Conference on Eurasian Economies, Conference içinde (ss. 862-872). Skopje: Macedonia.
35- Özel, H. A. (2012). Ekonomik büyümenin teorik temelleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 63-72.
36- Özkul, G., ve Örün, E. (2016). Girişimcilik ve inovasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Ampirik bir araştırma. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi,* 5(2), 17-51.
37- Pehlivanoğlu, F. ve Narman, Z. (2019). Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 15(1), 149-160.
38- Perktaş, E. (2014). Bölgesel kalkınma özelinde girişimciliğin ekonomik kalkınma sürecindeki rolü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(7), 472-486.
39- Peprah, A. A., & Adekoya, (2020). A. F. Entrepreneurship and economic growth in developing countries: Evidence from Africa. *Business Strategy & Development*, 1-7.
40- Salgado-Banda, H. (2007). Entrepreneurship and economic growth: An emprical analysis. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 12(1), 3-29.
41- Schumpeter, Joseph A. (1911). *The theory of economic development*. içinde (ss. 66). An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Translated by R. Opie, and Published by Oxford University Press (1963).

42- Schumpeter, Joseph A. (2017). The theory of economic development. İçinde (ss. 42). Translated from the German by Redvers Opie With a New Introduction by John E. Elliott.
43- Stel, A.V., Carree, M. and Thurik, R. (2005). The effect of entrepreneurial activity on national economic growth. *Small Business Economics*, 24, 311-321.
44- Şimşek, O. (2006). Zihniyet, girişimcilik ve KOBİ-Sosyoloji ilişkisi. *Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Dergisi,* 64-75.
45- Toma, S. G., Grigore, A. M., & Marinescu, P. (2014). Economic development and entrepreneurship. Procedia Economics and Finance, 8(0), 436-443.
46- Ünüvar, O. (2019). Ekonomik büyüme ve kalkınmada girişimciliğin rolü ve önemi (Master's thesis, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
47- Valliere, D. and Peterson, R. (2009). Entrepreneurship and economic growth: Evidence from emerging and developed countries. *Entrepreneurship & Regional Development*, 21(5-6), 459-480.
48- Wennekers, S. and Thurik, R. (1999). Linking entrepreneurship and economic growth. *Small Business Economics*, 13, 27-55.
49- Wong, P. K., Ho, Y. P., and Autio, E. (2005). Entrepreneurship, innovation and economic growth: Evidence from GEM Data. *Small Business Economics*, 24 (3), 335–350.
50- URL1. https://www.gemconsortium.org/wiki/1599
51- URL2. https://www.smefinanceforum.org/post/2010-world-bank-entrepreneurship-snapshots-wbges
52- URL3.http://www.businessenvironment.org/dyn/be/docs/192/2.2.2_WBGES_2008_FAQs.pdf
53- URL4. https://thegedi.org/